

Complementaire of comfortzorg

Complementaire zorg of comfortzorg is zorg die zorgverleners geven in aanvulling op de reguliere zorg. Er zijn meerdere vormen van complementaire zorg, maar massage, etherische oliën, ontspanningsoefeningen en muziek zijn de meest gebruikte in de palliatieve fase.

Palliatieve zorg is de zorg voor mensen die niet meer kunnen genezen, die in de laatste fase van hun leven zijn gekomen en die op korte termijn kunnen overlijden. In deze fase is de toepassing vooral gericht op het bieden van ontspanning en het bevorderen van het welbevinden van de cliënt bij bijvoorbeeld pijn, misselijkheid, slaapproblemen, spanning en onrust, angst en sombere stemming. (bron: www.pallialine.nl) De complementaire zorg wordt in deze fase door de AWBZ betaald. Ook chronisch zieken kunnen baat hebben bij complementaire zorg. Helaas vormt bij deze doelgroep de financiering nog wel eens een belemmering voor het structureel inzetten van comfortzorg. Vaak kunnen alleen de mensen die bij hun zorgverzekeraar (Zorgverzekeringswet) aanvullend verzekerd zijn (beperkt) gebruik maken van deze comfortzorg, tenzij zij de massages zelf betalen.

Complementaire zorg dient te worden gegeven door vakkundige en bekwame zorgverleners. In de praktijk zijn dit verpleegkundigen uit het specialistisch team en/of uit het regulier team van de thuiszorg, die hiervoor speciaal zijn opgeleid. Complementaire zorg stelt hen in staat om hun deskundigheid als zorgverlener uit te breiden en om de zorgvrager iets extra's te bieden in aanvulling op de 'reguliere' zorg. Zij vinden complementaire zorg een waardevolle aanvulling op hun beroepsmatig handelen. (Bronnen: - artikel V&VN: Complementaire Zorg: een poging tot verheldering van de discussie en - werkstuk 'Complementaire zorg' van José Schoot Uiterkamp, ten behoeve van de Module 'Plannen en Organiseren' binnen de opleiding ISBW Zorg en Welzijn 1, oktober 2009).

CMO Flevoland wil deze complementaire of comfortzorg onder de aandacht brengen van zorgvragers en hun mantelzorgers in Flevoland, opdat zij - indien gewenst - vaker van deze complementaire zorg gebruik zullen maken en weten bij wie zij hiervoor terecht kunnen.

Hierna volgen twee interviews. De eerste met een mantelzorgster, wier man in de laatste weken van zijn leven regelmatig massages kreeg en daar van genoot. Het tweede interview is gehouden met een chronisch zieke, die het liefst nog veel vaker massages ontvangt omdat ze haar zo'n goed doen.

Zonnewarmte met mandarijn

Mevrouw Jansen* verloor oktober jl. haar man. Vorig najaar was slokdarm- en leverkanker bij hem gediagnosticeerd. Hij kreeg diverse chemokuren en een operatie. Ook werd er in een later stadium in het ziekenhuis een stent (een kunststof buisje) geplaatst, omdat hij niet meer kon slikken. Gedurende de laatste twee en een halve

week van zijn leven ontving hij verscheidene hand- en voetmassages, die de verpleegkundigen van het specialistisch team van de thuiszorg hem gaven.

Mevrouw: "Ik ben in het ziekenhuis begonnen met het masseren van zijn voeten. Dat vond hij heerlijk. Het hielp hem ontspannen, verzachtte pijnklachten en bood afleiding. Zelf heb ik verschillende bewustzijnstrainingen en reiki gedaan. Toen mijn man weer thuis was en in de laatste levensfase kwam, heb ik contact gezocht met een therapeut die een eigen praktijk 'holistische massage' had. Hij masseerde mijn man, die daar enorm van genoot."

Begin september kwamen de verpleegkundigen van het specialistisch team aan huis, om de morfine- en dormicumpomp aan te brengen en om het echtpaar geestelijk te ondersteunen bij het stervensproces. "Zonder het specialistisch team en hun zorgcoördinator hadden wij het niet gered," aldus mevrouw.

"Toen de verpleegkundigen hoorden dat massage mijn man zo'n goed deed, zeiden zij: 'Oh, dat kunnen wij alle avonden ook doen, mits er niets tussen komt.' De meeste deden dat dan ook, op een enkeling na die last had van haar handen. Je merkt wel dat de een er meer affiniteit mee heeft dan de ander. Het ging vooral om voetmassage. Zij vroegen hem dan: 'Hoe voel je je?'. 'Is dit prettig voor je?'. 'Zal ik je handen ook nog even doen?'. Hij doezelde dan heerlijk weg. Het heeft hem geholpen zich meer aan de situatie over te geven. Het gaf hem een veilig gevoel om door te gaan.

Voor mij was dat ook heel fijn. Ik had even tijd voor mezelf. Hun aanwezigheid en de massages zorgden voor een goede sfeer. Daarnaast voerden we intensieve gesprekken. Ze vroegen ook aan mij: 'Hoe gaat het met je?', 'red je het allemaal nog?'. Ze waren een hele steun en coach om samen dingen door te spreken ter verwerking vooraf van zijn ziekte én als bewustwording voor wat er allemaal nog ging komen.

"Op de dag voor zijn sterfdag heeft hij nog helder met zijn dochters en mij gesproken. Ik heb hem zelfs nog uit 'Baantjer' voorgelezen. En in de nacht van zijn sterven ontving hij zijn laatste voetmassage met de etherische olie 'zonnearmte met mandarijn'. Toen het hoesten sterker werd heeft hij extra morfine en dormicum gekregen. Hij is daarna in coma geraakt. De verpleegkundige van het specialistisch team is gelukkig om 10.00 uur gekomen en heeft de huisarts gebeld. Om half elf is hij rustig overleden."

Of ik nog suggesties en wensen heb? "Ik wens dat de verpleegkundigen van het specialistisch team – zodra zij zich vertrouwd genoeg voelen met de patiënt en diens

mantelzorger(s) – hen zoveel mogelijk wijzen op de mogelijkheid van het geven van hand-, hoofd-, eventueel rug-, en voetmassages. En ook meer vertellen over de ervaringen hiermee van patiënten en hun mantelzorger(s).

Het is een prima aanvulling op de zorg, die net als reiki, voor diepe ontspanning, verlichting van pijnklachten en afleiding zorgt."

* Mevrouw Jansen is een gefingeerde naam

Complementaire zorg is heel verkwikkend!

Mevrouw de Wit* (84 jaar) is sinds een half jaar nierdialysepatiënt. Daarnaast lijdt zij aan COPD, (een verzamelnaam voor een aantal chronische longaandoeningen, zoals astma), waardoor zij nog al eens benauwd is. Zij woont zelfstandig met haar man. Iedere avond komen verpleegkundigen van het specialistisch team 5 zakken (à 2 liter vocht) ophangen, omdat mevrouw daar zelf niet bij kan. Om 22.00 uur schakelt zij de machine in, die tot 6.15 uur loopt. Deze spoelt - door middel van een catheter in haar buik - het bloed door. De vloeistof neemt via osmotische druk de afvalstoffen mee. Daarna is mevrouw klaar voor een nieuwe dag.

"Als de machine aangezet wordt duurt het nog wel een tijdje voordat deze op gang is. Vooral in het begin was ik niet veel waard door alle gifstoffen in mijn lichaam. Na een tijdje bood een van de verpleegkundigen me aan om me te masseren. Ik kreeg een voetmassage en vond dat heerlijk! Later werden ook mijn onderbenen gemasseerd, omdat deze zo jeukten vanwege mijn droge huid. Nu krijg ik 2 à 3 maal per week een massage en zou ik willen dat dat elke dag gebeurde. Maar daar hebben ze niet altijd tijd voor, want ze moeten nog wel eens eerder weg", vertelt mevrouw.

Zij vervolgt: "Gemiddeld duurt een massage 15 minuten. Lavendelolie ruikt prettig. Zo'n massage doet me goed. Sommige verpleegkundigen hebben het echt in zich! Ik voel me er meer ontspannen door. Het geeft een plezierig contact met hen. De dames doen het met liefde. Je merkt dat ze het zelf ook prettig vinden om te doen. Het geeft voldoening en ondertussen kan ik fijn met ze praten als ik me bijvoorbeeld ergens zorgen over maak. Ze zeggen dan 'Je kan beter even naar de huisarts gaan.' Ook vragen ze altijd: 'Hoe is het met je?'"

Een paar keer per jaar gaat mevrouw naar de nefroloog (de specialist van niet operatieve behandelingen van nierziekten) in het ziekenhuis. Met de dialyseverpleegkundige kan ze altijd contact opnemen als er iets niet goed gaat. Tot nu toe redt ze het prima, zolang als de machine maar geen kuren vertoont.

Heeft u nog wensen of suggesties voor de verpleegkundigen?

"Nee, ik ben heel tevreden en dankbaar voor alle hulp die ik krijg. Ik leef nog en heb het erg naar mijn zin. Wel zou het fijn zijn als de verpleegkundigen nog iets meer tijd zouden hebben om ook eens mijn rug te doen. Maar al met al ben ik heel tevreden!"

* Mevrouw de Wit is een gefingeerde naam.

Jeannette van Tulder

Consulent/adviseur CMO Flevoland.

